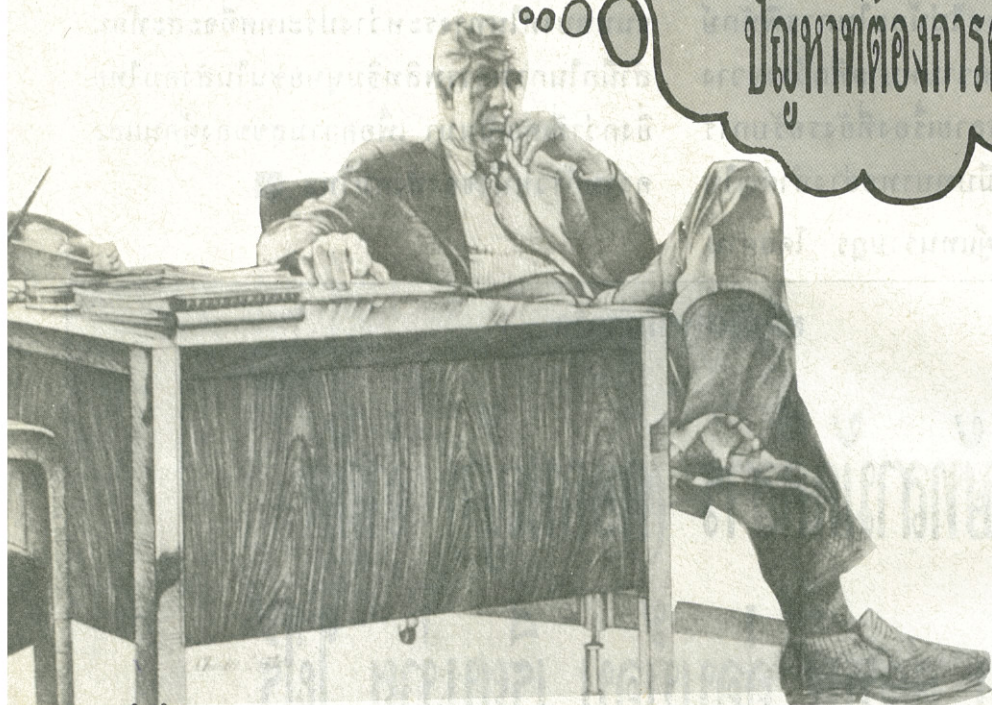

กฎหมายลิขสิทธิ์ไทยกับสหรัฐอเมริกา

ปัญหาที่ต้องการคำตอบ...

*จิตติ เกษมศิริวัฒน์

คำนำ

โดยที่สหรัฐอเมริกามีปัญหาในเรื่องการได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย สหรัฐอเมริกาได้บีบบังคับประเทศไทยให้คุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอันได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรยา คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ เป็นต้น เพื่อแลกกับการใช้สิทธิประโยชน์ทางศุลกากรหรือเรียกว่า CSP และเมื่อไม่นานมานี้เองรัฐบาลไทยก็ได้มีการแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรให้คุ้มครองไปถึงสิทธิบัตรยา แต่อย่างไรก็ตามในแง่ของการคุ้มครองลิขสิทธิ์สหรัฐอเมริกาได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญา

เบอร์น เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1989 อันเป็นผลให้ประเทศไทยต้องให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา แม้กระนั้นก็ตามปัญหาในการตีความพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2521 ก็ยังไม่เป็นที่ยุติลงไปในการให้ความคุ้มครองงานที่สหรัฐอเมริกาต้องการ

ในบทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ที่จะสรุปประเด็นวิเคราะห์เรื่อง ลิขสิทธิ์ไทยกับสหรัฐอเมริกาทางกฎหมาย ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต อันมีผลมาจากการที่สหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น

*อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม : น.ม.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมาย

กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองแก่บรรดาผู้สร้างผลงาน โดยกำหนดให้ผู้สร้างสรรค์งานมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ (Reproduction) ตัดแปลงหรือโฆษณางานที่ตนสร้างสรรค์งานขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของตนเองโดยเฉพาะ ลิขสิทธิ์จึงเป็นสิทธิในทางปฏิบัติ เป็นสิทธิที่จะห้ามมิให้บุคคลอื่นกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ได้ทำขึ้นและมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย หากมีบุคคลใดมาล่วงละเมิด ผู้นั้นก็จะต้องรับผิดชอบเจ้าของหรือผู้สร้างสรรค์ และยังมีโทษทางอาญาอีกต่างหาก (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2526 : 66-68)

การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ต่างประเทศในประเทศไทย กฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศไทยฉบับปัจจุบัน คือ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ได้บัญญัติถึงการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ ไว้ในหมวด 6 มาตรา 42 และโดยอาศัยอำนาจตามมาตราดังกล่าว จึงมีการตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศขึ้นในปี พ.ศ. 2526 จึงกล่าวได้ว่างานของต่างประเทศย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกา หมายความว่าพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ซึ่งบัญญัติให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของไทยย่อมให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของต่างประเทศอย่างเดียวกัน แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขพระราชกฤษฎีกาอันเป็นไปตามหลักการปฏิบัติอย่างคนในชาติเดียวกัน (National Treatment) ดังนั้นงานของต่างประเทศซึ่งได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยนอกจากจะเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของประเทศตนแล้วยังต้องเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทยด้วย

งานอันมีลิขสิทธิ์ของต่างประเทศ ซึ่งได้รับความคุ้มครองในไทยนั้น มี 2 ประเภท คือ

1. งานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทย

เป็นภาคีสมาชิกอยู่ด้วย

2. งานอันมีลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศที่ประเทศไทยร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย

ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายกำหนดเงื่อนไขการให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ขององค์การระหว่างประเทศแต่อย่างใด ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงเฉพาะงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกแห่งอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ได้แก่ อนุสัญญาเบอร์น ซึ่งเป็นอนุสัญญาเดี่ยวที่ไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ ฉะนั้นงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศซึ่งเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น จะได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้คือ

1. ต้องเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่เกิดแห่งงาน (พระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ. 2526 มาตรา 3 ววรรค 2) ได้แก่

1.1 ประเทศผู้สร้างสรรค์มีสัญชาติหรือคนในบังคับหรือมีถิ่นที่อยู่ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาหรือส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น ถ้างานนั้นเป็นงานที่ยังไม่ได้โฆษณา

1.2 ประเทศที่ได้โฆษณางานนั้นเป็นครั้งแรก ถ้างานนั้นเป็นงานที่ได้โฆษณาแล้ว

1.3 ประเทศที่กฎหมายกำหนดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ไว้สั้นที่สุด ถ้างานนั้นเป็นงานที่ได้โฆษณาพร้อมกันหลายประเทศที่เป็นภาคีสมาชิกแห่งอนุสัญญา หรือ

1.4 ประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา ถ้างานนั้นเป็นงานที่ได้โฆษณาพร้อมกันในประเทศที่มีได้เป็นภาคีแห่งอนุสัญญาและในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา

2. ประเทศที่เกิดแห่งงานนั้นต้องเป็นภาคีแห่งอนุสัญญาเบอร์นซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิก (มาตรา 3 ววรรค 1)

3. กฎหมายของประเทศที่เกิดแห่งงานนั้นได้ให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคีอื่น ๆ แห่งอนุสัญญาด้วย

เจตนารมณ์ของบทบัญญัติแห่งมาตรา 42 แห่ง

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 นี้ ประกอบกับหลัก National Treatment และหลัก Reciprocity อันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศโดยเฉพาะประเทศแห่งสมาชิกอนุสัญญาเบอร์น ซึ่งเป็นอนุสัญญาที่มีหลักการทั้งสองอันเป็นพื้นฐานอยู่นั้นสามารถตีความได้ว่ากฎหมายของประเทศภาคีสมาชิกที่เกิดแห่งงานนั้น จะต้องให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของประเทศไทย เช่นเดียวกัน

4. การให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์ต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ (มาตรา 4)

4.1 หากงานนั้นยังไม่ได้โฆษณา ผู้สร้างสรรค์ต้องเป็นผู้มีสัญชาติ หรือเป็นคนในบังคับของประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาหรือเป็นส่วนใหญ่ในการสร้างสรรค์งานนั้น

ในกรณีที่ได้อธิบายแล้วการโฆษณานั้นต้องกระทำเป็นครั้งแรกในประเทศที่เป็นภาคีแห่งอนุสัญญา

4.2 งานที่ต้องสร้างสรรค์จะต้องเป็นงานที่เป็นไปตามเงื่อนไขและวิธีการซึ่งกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์ของประเทศที่เกิดแห่งงานนั้นกำหนดไว้ด้วย

5. อายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของงานที่สร้างสรรค์ (มาตรา 5) ให้เป็นไปตามกฎหมายของประเทศที่เกิดแห่งงานนั้นต้องมีอายุไม่เกินกว่าอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของกฎหมายไทย คือต้องมีอายุไม่เกินกว่าอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์สูงสุด คือตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์ และ 50 ปีนับแต่วันที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่เป็นวนรณกรรมหรือนาฏกรรม ถ้าเจ้าของลิขสิทธิ์มิได้จัดให้มีหรืออนุญาตให้ผู้ใดจัดทำคำแปลเป็นภาษาไทย และโฆษณาคำแปลนั้นในราชอาณาจักภายใน 10 ปี นับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของปีที่ได้มีการโฆษณาวรรณกรรมหรือนาฏกรรมดังกล่าวเป็นครั้งแรก ให้ถือว่าลิขสิทธิ์ที่จะห้ามมิให้ทำซ้ำหรือดัดแปลง หรือโฆษณาซึ่งคำแปลนั้นในราชอาณาจักได้สิ้นสุดลง (วัฒนานิติวินิจฉัยและเขาวรัตน์ กุหลาบเพชรทอง, 2534 : 89-93)

ความเป็นมาของปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา

สหรัฐอเมริกาได้กำหนดบทบัญญัติรับรองสิทธิของผู้สร้างสรรค์และผู้คัดค้านการประดิษฐ์ไว้ในรัฐธรรมนูญ (มาตรา 1 บรรค 8) เมื่อปี ค.ศ.1789 ต่อมาอีก 1 ปี สหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแรกโดยรับหลักการจากกฎหมาย Statue of Anne ของอังกฤษ กฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาจึงเหมือนกฎหมายลิขสิทธิ์ของอังกฤษ แตกต่างกันเพียงประการเดียวคือกฎหมายอเมริกันให้ความคุ้มครองแต่เฉพาะงานสร้างสรรค์ของคนอเมริกันเองเท่านั้น มิได้ให้สิทธิสร้างสรรค์แก่ชาวต่างประเทศด้วย ในขณะที่อังกฤษได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของตนให้เข้ากับหลักการตามอนุสัญญาเบอร์น ต่อมาสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายใหม่ในปี ค.ศ.1976 (The Copyright Act 1976) กฎหมายฉบับนี้มีการแก้ไขในสาระสำคัญประการหนึ่งคือ กำหนดอายุการคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ให้มีอยู่ตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์และมีต่อไปอีก 50 ปี หลังจากที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายอันเป็นหลักการของสัญญาเบอร์น ซึ่งใกล้เคียงกับหลักการของประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาฉบับนี้ แต่ยังคงเหลือแบบพิธีของการวางผลงานจดทะเบียนและการแสดงเครื่องหมายที่ผลงานเท่านั้นที่ยังเป็นอุปสรรคอยู่โดยยังไม่อนุญาตตาม

เหตุผลที่กฎหมายสหรัฐอเมริกาได้ให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์ของต่างประเทศนั้นอาจเป็นเพราะว่าสหรัฐอเมริกานี้เป็นประเทศที่เกิดใหม่ในช่วงระยะเวลานั้นจึงต้องการงานสร้างสรรค์จากต่างประเทศมากโดยเฉพาะของประเทศอังกฤษ แต่สหรัฐอเมริกาได้เป็นภาคีอนุสัญญากับกลุ่มประเทศบางกลุ่ม เช่น กลุ่มประเทศลาตินอเมริกา รวม 17 ประเทศ ตามอนุสัญญามัวโนสไอเรส (Buenos Aires Convention) เมื่อ ค.ศ.1910 แต่เมื่อมีการแก้ไขอนุสัญญาฉบับนี้เพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับอนุสัญญาเบอร์น ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เมื่อ ค.ศ.1948 ปรากฏว่ามีเพียง 14 ประเทศเท่านั้นที่ให้สัตยาบัน โดยสหรัฐ-

อเมริกาไม่ยอมลงนามให้สัตยาบันด้วย เพราะอนุสัญญาฉบับที่แก้ไขนี้ กำหนดให้ลิขสิทธิ์เกิดขึ้นได้โดยอัตโนมัติเหมือนอนุสัญญาเบอร์นไม่ต้องมีแบบพิธี เช่นการไปจดทะเบียนหรือการแสดงเครื่องหมาย อันเป็นการสงวนลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นการขัดกับระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาเอง

นอกจากการเข้าร่วมกับอนุสัญญาระหว่างประเทศดังกล่าวแล้ว สหรัฐฯยังได้ทำสนธิสัญญากับอีกบางประเทศเป็นการเฉพาะราย ซึ่งปัจจุบันมีเพียง 3 ประเทศคือ จีน อังกฤษ และประเทศไทย

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้พยายามชักชวนให้ประเทศต่าง ๆ ร่วมกันทำความตกลงในอนุสัญญาฉบับใหม่ เรียกว่า “อนุสัญญาลิขสิทธิ์สากล” (Universal Copyright Convention or UCC) และสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับเป็นภาคีสัญญา เพราะอนุสัญญาฉบับนี้มีบทบัญญัติที่ขอมให้มีแบบพิธีตามแนวของกฎหมายของสหรัฐอเมริกา คือมีการยินยอมให้แสดงข้อความ “สงวนสิทธิ์หรือเครื่องหมายที่ตัวงานที่จะสร้างสรรค์ได้ในเรื่องของอายุการคุ้มครอง ก็ผ่อนปรนทั้งอายุก่อนโฆษณาและหลังโฆษณา และมีประเทศต่าง ๆ เข้าเป็นภาคีสมาชิกแล้ว 73 ประเทศ รวมทั้ง 58 ประเทศในกลุ่มอนุสัญญาเบอร์น โดยประเทศเหล่านี้ไม่เสียสิทธิของการเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยมิได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาสากลนี้ด้วย (คณิง ฤาไชย, 2531 : 15)

สหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น

เนื่องจากสหรัฐอเมริกาได้เสียประโยชน์อย่างใหญ่หลวงในกรณีที่ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์น เพราะประเทศภาคีสมาชิกได้ตั้งข้อสงวนโดยจะให้ความคุ้มครองแก่งานของต่างประเทศเพียงไม่เกินกว่าที่งานนั้นจะได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายของต่างประเทศที่เป็นแหล่งของต่างประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของงานนั้นเท่านั้น โดยยกเว้นความผูกพันตามมาตรา 4 วรรค 2

แห่ง Berlin Act ค.ศ.1908 ซึ่งต้องให้ความคุ้มครองแก่งานของต่างประเทศ แม้งานนั้นจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายของประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดของงาน ทำให้งานจากแหล่งประเทศกำเนิดของงานไม่เพียงพอที่จะได้รับความคุ้มครองจากอนุสัญญาเบอร์นภายในประเทศหลายประเทศเหล่านั้น

ดังนั้นงานสหรัฐอเมริกาแม้จะอยู่ในข่ายที่ถือได้ว่าเป็นงานจากประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดตามอนุสัญญาเบอร์น แต่ก็ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองจากกฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดงาน

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะหลัง ๆ งานสร้างสรรค์ของประเทศอเมริกามีมากขึ้น และถูกลอกเลียนแบบมาใช้ภายในประเทศเหล่านี้ สหรัฐฯจึงเป็นผู้เสียหายเพราะเป็นผลกระทบต่อดุลการค้า และดุลการชำระเงินของสหรัฐอเมริกาเอง

นอกจากนี้อายุของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาและแบบพิธีเริ่มจะเบาลง โดยมีการแก้ไขปรับปรุงให้อายุของการคุ้มครองมีอยู่ตลอดชีวิตของผู้สร้างสรรค์และอีก 50 ปี หลังจากผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายซึ่งตรงกับหลักการของอนุสัญญาเบอร์น หรือในเรื่องแบบพิธีนี้ได้มีการแก้ไขกฎหมายคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาโดยให้มีอายุการคุ้มครองตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และอีก 50 ปีหลังจากผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตายซึ่งมีลักษณะคล้ายอนุสัญญาเบอร์น ซึ่งเป็นการง่ายในการปรับหลักกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาให้มีหลักการเดียวกับอนุสัญญาเบอร์น

จากความเสียหายหรือสูญเสียผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ประกอบกับกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐฯได้รับการแก้ไขปรับปรุงจากเดิมมาโดยลำดับ ทำให้มีหลักการพอที่จะเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นได้ รัฐบาลของรัฐด้วยมติของสภา Senate ตกลงยินยอมเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์น โดยประธานาธิบดี โรนัลด์ เรแกน ลงนามรับทราบในวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ.1988 และดำเนินการตามขั้นตอน

องค์การลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ (World Intellectual Property Organization หรือ WIPO)

เนื่องจากในปัจจุบันโดยระบบของอนุสัญญาเบอร์นยอมให้ประเทศนอกสหภาพหรือประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกเข้าเป็นภาคีได้เพียงฉบับเดียว คืออนุสัญญาเบอร์นฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส ค.ศ.1971 (Paris Act) ดังนั้นประเทศสหรัฐฯจึงเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาเบอร์นฉบับนี้ ซึ่งถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไขเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม ค.ศ.1979 โดยผลของมาตรา 29 (2) (a) แห่งอนุสัญญาฉบับปารีสนี้เอง ทำให้อนุสัญญาฉบับนี้มีผลบังคับใช้กับประเทศสหรัฐอเมริกา ในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1989 ตามที่กำหนดไว้ในตราสารการเข้าเป็นภาคีสมาชิกของสหรัฐ (on the date indicated in the accession instrument deposited)

ในการที่สหรัฐอเมริกาได้เข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญาเบอร์นนี้นี้ สหรัฐอเมริกาได้ออกพระราชบัญญัติชื่อ The Berne Convention Implementation Act. เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับเดิม (Amended Copyright Act.) โดยให้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1989 อันเป็นวันเดียวกับวันที่เข้าเป็นสมาชิกในอนุสัญญาเบอร์น โดยมีสาระสำคัญพอสังเขปดังนี้

1. อนุสัญญาเบอร์นไม่มีผลบังคับใช้โดยลำพังในสหรัฐฯ แต่มีผลผูกพันโดยกฎหมายภายในของสหรัฐฯ บัญญัติรับรองไว้ (มาตรา 2 (2), 3 (a) (1), (3) (a) (2)) ทั้งนี้เป็นไปตามทฤษฎี “ทวินิยม”
2. พระราชบัญญัตินี้และการเข้าร่วมในอนุสัญญาเบอร์นไม่มีผลเป็นการเพิ่มหรือลดสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในการฟ้องร้องซึ่งมีขึ้นแล้ว (มาตรา 3(b))
3. เรื่องเครื่องหมายแสดงลิขสิทธิ์ (Copyright Notices) อาจมีหรือไม่มีเครื่องหมายก็ได้ (มาตรา 7)
4. เรื่องแบบพิธีที่ต้องจดทะเบียนลิขสิทธิ์นี้ ไม่ให้ถือเป็นเงื่อนไขในการฟ้องร้องเกี่ยวกับงานของต่างประเทศตามอนุสัญญาเบอร์น (มาตรา 9)

5. เรื่องการจดบันทึกการโอนลิขสิทธิ์ (Recondations of Transfer) ซึ่งเดิมมีผลต่อการฟ้องร้องกีดความสำคัญลงโดยมาตรา 5

6. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงในเรื่องอัตราค่าเสียหายตามกฎหมายในการละเมิดลิขสิทธิ์โดยจงใจและไม่จงใจ

7. เรื่องการมีผลย้อนหลังของ The Berne Implementation Act.

7.1 พระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ไม่มีผลย้อนหลัง ไปคุ้มครองงานอันได้เผยแพร่แล้วในสหรัฐ (มาตรา 12)

7.2 อำนาจฟ้องเกี่ยวกับบทบัญญัติในเรื่องการคุ้มครองงานที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติใน The Berne Implementation Act.

การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกา เพื่อจัดให้มีการคุ้มครองกฎหมายลิขสิทธิ์ต่าง ๆ อันเป็นวัตถุประสงค์ของสัญญาเบอร์น ซึ่งจะทำให้มีสิทธิที่จะภาคยานุวัติเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาเบอร์นได้ (วัฒนานันนิติแจ่มแจ้งและเขาวรัตน์ กุหลาบเพชรทอง, 2534 : 96-99)

ปัญหาลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาในประเทศไทย หลังจากอเมริกาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น ฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส ค.ศ. 1971 เพียงฉบับเดียวซึ่งเข้าร่วมผูกพันหลังฉบับนั้น ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาเบอร์น 3 ฉบับคือ Berlin Act, 1908, Berne Additional Protocal, 1914 และ Paris Act, 1971 โดยเฉพาะใน Paris Act นั้น

ไทยเข้าร่วมผูกพันเฉพาะภาคบริหาร ส่วนภาคสารบัญญัติจะเป็นไปตามอนุสัญญาเบอร์นฉบับ Berlin 1908 และฉบับ Berne Additional Protocal, 1974

แม้ว่าสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยจะยังมิได้เป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์นตรงกัน แต่ลักษณะของอนุสัญญาฉบับนี้ซึ่งแม้จะมีถึง 8 ฉบับ แต่ก็ยังคงถือว่าเป็นอนุสัญญาฉบับเดียวกัน ดังนั้นประเทศไทยและประเทศ

สหรัฐอเมริกาย่อมมีผลผูกพันระหว่างประเทศภาคีอนุสัญญาในฐานะที่ประเทศไทยมีต่อประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ประเทศไทยจะให้ความคุ้มครองสิทธิของสหรัฐอเมริกาภายในราชอาณาจักรไทย ในทำนองเดียวกัน สหรัฐอเมริกาก็จะได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของประเทศไทยภายในราชอาณาจักรสหรัฐอเมริกามาตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะได้เป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์นแล้วก็ตาม แต่สหรัฐอเมริกาก็ยังไม่พอใจในการได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์จากประเทศไทยเพียงพอที่ได้รับในฐานะภาคีอนุสัญญาเบอร์นเท่านั้น สหรัฐยังคงยืนยันในการเรียกร้องให้ประเทศไทยรับรองการให้ความคุ้มครองอย่างเต็มที่ กล่าวคือ ประเทศไทยจะต้องให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์อย่างเช่นคนในชาติ (National Treatment) ซึ่งเป็นการให้ความคุ้มครองที่มากกว่าประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์นโดยยอมปฏิบัติตามข้อสงวนของไทยเท่าที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาเพื่อกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ พ.ศ.2526 เพียง 2 ประการคือข้อจำกัดสิทธิในเรื่องระยะเวลาการคุ้มครองสิทธิและสิทธิในการแปลตามมาตรา 5 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดเงื่อนไข พ.ศ. 2526 ตามที่เรียกร้องไว้เมื่อมีการเจรจาเมื่อวันที่ 3-4 พฤศจิกายน 2531 ซึ่งมีความหมายโดยนัยว่าสหรัฐอเมริกาไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขบางประการที่ประเทศไทยกำหนดไว้ เช่น เงื่อนไขต่างตอบแทน (Reciprocity) ตามมาตรา 42 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ฯ ที่กำหนดว่า งานอันมีลิขสิทธิ์ของต่างประเทศที่จะได้รับความคุ้มครอง นอกจากจะต้องเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองลิขสิทธิ์ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีอยู่ด้วยแล้ว กฎหมายของประเทศนี้ยังต้องให้ความคุ้มครองเช่นเดียวกันแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของภาคอื่น ๆ แห่งอนุสัญญาดังกล่าวด้วย เป็นต้น และสหรัฐอเมริกายังคงเรียกร้องให้ประเทศไทยยอมรับการให้ความคุ้มครองแก่งานที่สร้างสรรค์ขึ้นก่อนที่สหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญากรุงเบอร์น โดยที่งานดังกล่าวยังไม่ตก

เป็นสาธารณสมบัติ (Public Domain)

ในประเทศที่งานนั้นถูกสร้างสรรค์ขึ้น ซึ่งสหรัฐอเมริกา ยังคงทำที่ตามข้อเรียกร้องจนกระทั่งปัจจุบัน (พัฒนาผล เปรณสมิทธิ, 2533 : 117)

สำหรับด้านคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์นั้น สหรัฐอเมริกาพยายามให้ไทยรับรองว่าจะไม่เสนอกฎหมายพิเศษเพื่อคุ้มครองคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์อยู่ภายใต้การคุ้มครองของกฎหมายลิขสิทธิ์

จากการที่สหรัฐอเมริกาได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์น ย่อมมีผลกระทบอย่างมากแก่ประเทศไทย ดังนี้

1. ประเทศไทยในฐานะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา จะต้องจ่ายค่าสิทธิมากขึ้นเพราะต้องผูกพันตามกฎหมาย โดยที่ประเทศไทยอาจจะไม่ได้รับสิ่งใดตอบแทน หรือถ้าได้รับก็เป็นผลประโยชน์ทางการค้าจำนวนหนึ่ง

2. สำหรับทางด้านสิทธิพิเศษทางศุลกากร GSP นั้น เมื่อสหรัฐอเมริกาได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาเบอร์นแล้ว ความจำเป็นที่สหรัฐอเมริกาได้เรียกร้องให้ไทยแก้ไข พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ก็หมดลงไป ซึ่งเท่ากับประเทศไทยหมดอำนาจต่อรองทางหนึ่ง

3. กฎหมายลิขสิทธิ์ฉบับแก้ไขเพื่ออนุวัติการตามอนุสัญญาเบอร์นหรือ The Berne Convention Implementation Act ของสหรัฐอเมริกา ได้เปลี่ยนแปลงไทยปรับอัตราสูงขึ้นแต่ในขณะเดียวกันพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ไทยยังไม่มีมีการปรับปรุงบทลงโทษให้สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อผู้ทำเลเมิดอย่างมาก ถ้าหากเป็นกรณีที่คนไทยไปทำเลเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา แต่ในขณะเดียวกันผู้ละเมิดซึ่งเป็นคนสหรัฐอเมริกา ถ้าละเมิดลิขสิทธิ์ตามกฎหมายไทย จะถูกลงโทษอัตราต่ำ

4. ปัญหาเรื่องการย้อนหลังการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาก่อนเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาเบอร์น มีผลย้อนหลังไปคุ้มครองแก่งานมีลิขสิทธิ์ของประเทศที่เป็นภาคี เมื่อประเทศไทยมีพันธกรณีตามอนุสัญญาก็ต้องให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ย้อนหลังของสหรัฐอเมริกาด้วย แต่อีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่าการให้ความ

คุ้มครองย้อนหลังจะต้องพิจารณากฎหมายภายในของสหรัฐอเมริกาด้วยคือ The Berne Implementation Act (มาตรา 12) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมิได้ให้ความคุ้มครองย้อนหลังแก่งานที่เป็น Public Domain แล้ว ประเทศไทยก็ควรจะยึดหลักปฏิบัติด้วยกันคือ ไม่ให้ความคุ้มครองแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาที่เผยแพร่ในประเทศไทยแล้ว

ในเรื่องดังกล่าวนี้ ยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลไทย แต่อย่างไร คงจะต้องรอดูผลต่อไป สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ หากยึดถือความเห็นแรกแล้ว คนไทยเป็นจำนวนมาก จะต้องเสียผลประโยชน์จ่ายค่าเสียหายอย่างมากในงานอันมีลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาที่เผยแพร่แล้ว (วัฒนาวิติแจ่มแจ้ง และ เขาวรัตน์ กุหลาบเพชรทอง, 2534: 108-109)

บทสรุป

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะเข้าเป็นภาคีสมาชิกในอนุสัญญาเบอร์นแล้วก็ตาม แต่ปัญหาการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาตามกฎหมายไทย ก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องประเด็นของประเภทงานและขอบเขตการคุ้มครองงาน และเมื่อเร็ว ๆ นี้ประเทศไทยแก้ไขกฎหมายสิทธิบัตรเพื่อคุ้มครองสิทธิบัตรยาตามที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้อง แต่ปรากฏว่าสหรัฐฯ ยังไม่เป็นที่พอใจในการให้ความคุ้มครองดังกล่าว จึงเป็นเครื่องเตือนให้ประเทศไทยตระหนักถึงการแก้ไขกฎหมายเพื่อคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาของสหรัฐอเมริกาต่อไปในอนาคตว่าควรจะต้องดำเนินการแก้ไขโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติให้มากยิ่งขึ้นต่อไป ■

บรรณานุกรม

- คณิง ฤไชย “กฎหมายลิขสิทธิ์ของไทยกับสหรัฐอเมริกา” อัยการ 11, 124 เมษายน 2531 หน้า 9-23
- จรัญ ภักดีธนากุล “พันธกรณีตามกฎหมายที่ประเทศไทยมีต่อระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ” เอกสารประกอบ การสัมมนา เรื่องกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงยุติธรรม วันที่ 18 ตุลาคม 2531
- ไชยยศ เหมะรัชตะ “กฎหมายคุ้มครองลิขสิทธิ์” คุณพา 4, 30 กรกฎาคม-สิงหาคม 2526 หน้า 13-30
- _____, “ลิขสิทธิ์ระหว่างประเทศ (International Copyright)” คุณพา 5, 30 กันยายน-ตุลาคม 2526 หน้า 64-88
- ธวัช รัตนากิชาติ การคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2511
- ธัชชัย สุกผลศิริ “วิเคราะห์ประเด็นทางกฎหมายในการแก้ไขพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 เฉพาะกรณีความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา” กฎหมาย 12 กรกฎาคม 2531 หน้า 19-44
- ปริญญ์ คิมจุ “ลิขสิทธิ์คอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์ (ตอนที่ 2)” คุณพา 34, พฤศจิกายน-ธันวาคม 2530 หน้า 103-140
- พัฒนาพล เปรมสมิทธิ “ขอบเขตการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรมตามกฎหมายไทย กรณีศึกษาปัญหากฎหมายลิขสิทธิ์ไทย-สหรัฐอเมริกากรณีที่สหรัฐอเมริกาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาเบอร์น” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533
- วัฒนาวิติแจ่มแจ้ง และ เขาวรัตน์ กุหลาบเพชรทอง “การให้ความคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์ของสหรัฐอเมริกาตามกฎหมายไทย ศึกษาถึงกรณีที่สหรัฐอเมริกาได้เข้าเป็นภาคีในอนุสัญญาเบอร์น” อัยการ 14, 166 ธันวาคม 2534 หน้า 73-113
- สมพร พรหมพิตร และ ศรีนิดา พรหมพิตร คู่มือกฎหมายลิขสิทธิ์ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2527